

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI
Ak. god. 2014./2015.

Marija Kirin

Kvizovi za poticanje čitanja kao nova knjižnična usluga

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2015.

SADRŽAJ

Stranica

1. UVOD	3
1.1. Definiranje pojma kviz	4
1.2. Karakteristike kviza.....	4
2. PROJEKT PISA	6
2.1. PISA 2006.....	7
2.2. PISA 2009.....	10
2.2.1. Razlike od prethodnih ciklusa	11
2.2.2. Rezultati	12
2.3. PISA 2012.....	13
2.4. PIRLS 2011	14
3. NACIONALNI KVIZ ZA POTICANJE ČITANJA	16
3.1. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2012.	19
3.2. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2013.	20
3.3. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014.	20
3.4. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2015.	21
4. DOKUMENTI O POTICANJU ČITANJA	22
4.1. UNESCO	22
4.2. Smjernice za narodne knjižnice	22
4.3. Smjernice za građu laganu za čitanje	23
4.4. Smjernice za knjižnične usluge za djecu	24
4.5. Smjernice za knjižnične usluge za mladež	25
4.6. Povelja za čitatelje	25
4.7. Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.)	25
5. KUBBU	29
5.1. Opis alata	29
5.2. Primjer kviza.....	31
6. ZAKLJUČAK	34
POPIS LITERATURE	36
POPIS ILUSTRACIJA	38
POPIS TABLICA	39

1. Uvod

Brzim razvitkom i širenjem tehnologije u knjižnicama se javila potreba za razvijanjem novih usluga kako bi privukle nove korisnike i zadržale postojeće. Cilj ovog rada je detaljno definirati i objasniti najvažnije karakteristike pojma „kviz“, objasniti prednosti čitanja i probleme, te prikazati jednostavnost izrade online kvizova pomoću alata Kubbu. Takvom vrstom alata nastavnicima i knjižničarima se omogućava lakši i kvalitetniji rad sa svojim učenicima i korisnicima knjižnice. Učenicima služi kao pomoć kako bi lakše pregledali i usvojili nov sadržaj. Prednost ovog alata je to što je besplatan i jednostavan za korištenje. Mladi i djeca koriste nove tehnologije, a većinu svojeg slobodnog vremena provode na mreži. Tema izrađenog kviza je knjiga *Harry Potter i kamen mudraca*, prva knjiga iz serijala spisateljice J. K. Rowling. Prema arhivi top lista najčitanijih knjiga Knjižnica grada Zagreba knjige iz serijala Harry Potter su među najčitanijim knjigama kod mladih.

Projektom PISA prikazat će se postoje li problemi s čitanjem kod učenika u Republici Hrvatskoj te će se usporediti rezultati sa rezultatima učenika drugih zemalja. Istaknuo se projekt PISA 2009 kada je naglasak istraživanja bio na čitalačkoj pismenosti što podrazumijeva više pitanja iz tog područja. Cilj PISA istraživanja je ustanoviti koliko su petnaestogodišnji učenici pripremljeni za nastavak obrazovanja ili uključivanje u proces rada. Prikazat će se detaljna povijest Nacionalnog kviza za poticanje čitanja od samog početka 1991. godine do 2015. godine. Spomenut će se i projekt PIRLS 2011 u kojem je Hrvatska prvi puta sudjelovala 2011. godine, a prikazat će se i rezultati postignuća hrvatskih učenika.

Budući da čitanjem ljudi razmjenjuju ideje, misli i iskustva te postoji velik broj dokumenata koji zagovaraju jednaka prava svih osoba na informacije prikazat će se što je navedeno kao referenca za rad i poticanje učenja, a time i čitanja u UNESCO-u „Manifestu o narodnim knjižnicama“, „Manifestu za školske knjižnice“, „Smjernicama za narodne knjižnice“, „Smjernicama za građu laganu za čitanje“, „Smjernicama za knjižnične usluge za djecu“, „Smjernicama za knjižnične usluge za mladež“ i „Prijedlogu Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.)“.

1.1. Definiranje pojma kviz

Postoje mnoge definicije kviza. U ovom radu pokušat će se detaljno objasniti što spada pod pojam kviz. Kviz je nešto što ima svoj identitet po kojem se razlikuje od sveg ostalog, a ujedno u sebi sadrži i osobine raznih pojava i ljudskih djelatnosti. Može se reći da je kviz igra. Odvija se po određenim pravilima, u njemu postoje zadani ciljevi koje treba postići, a sudionici u igri preuzimaju različite uloge od svojih normalnih uloga postajući nešto drugo no inače. Kviz se poput drugih igara odvija za zabavu. Povezuje se s kraljem Edipom i zagonetkama koje je njemu postavila Sfinga, a on je na njih uspješno odgovorio. Kviz kao igra ima pozitivnu stranu jer je primjeren i dostupan raznim tipovima igrača pa nema dobrih, spolnih niti drugih ograničenja.¹

Kod samih igrača postoje ograničenja u sposobnostima s obzirom da je kviz i natjecanje. U njemu sudionici žele pobijediti i nastoje nadjačati jedni druge. Na kraju se uvijek zna tko je pobijedio, a tko je izgubio. Natjecateljski duh je ono što učenike u kvizu tjera da igraju. Prelazak na simbolični nivo i poštivanje pravila nije im dovoljan. Onaj tko pobijedi na kraju nešto dobiva, ima određenu prednost, a onaj tko gubi te prednosti nema.

Kada govorimo o prednosti može se reći da je ona zapravo potvrda vlastitih kvaliteta jer je kviz ujedno i ispit. Sudionici se dobrovoljno podvrgavaju provjeri da bi se utvrdilo koliko o nečemu znaju te budu ocijenjeni kao i na ispitu. Bodove koje uspiju skupiti su zapravo ocjene za njihovo znanje, ili za vještinu kojom su znali nadmudriti protivnika i ispitivača. Zato se može reći da kvizove dobro igraju studenti i učenici jer su navikli na ispite. Ipak kviz nije samo ispit, igra ili natjecanje već je on uvijek nešto više od toga.²

1.2. Karakteristike kviza

Važno je objasniti karakteristike kviza kada se jedno od osnovnih svojstva istakne, a to se najbolje vidi u njihovim razlikama.

Kviz nije igra zato što je ispit i natjecanje. U njemu je pobjeda ponekad važnija od zabave. Igrači tada ulažu više truda, živaca i vlastitog ugleda nego što je to slučaj kod običnih igara. Ponekad ga je važnije samo proći nego doista znati gradivo. Ljudi se za kvizove

¹ Predgovor. // Kviskoteka : igra kvizova / Lazo Goluža, Darko Novaković ; predgovor Pavao Pavličić. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1990. Str. 7.

² Ibid. Str.8

pripremaju tako što treniraju i stječu kondiciju kao za natjecanje, a uče i memoriraju kao za ispit.

Kviz nije natjecanje zato što je ispit i igra. U njemu mnogo toga ovisi o slučaju kao na primjer ovisi o izvučenom pitanju, o odnosu snaga među ostalim sudionicima, o redosljedu po kojem se odgovara. Zbog toga se događa da slabiji igrač pobijedi jačeg, da prevagne igra ili ispit. Za razliku od drugih natjecanja tu postoje moralni pobjednici.

Kviz nije ispit s obzirom da je igra i natjecanje. Za kviz se čovjek ne može pripremati onako kako se priprema za ispit jer je to test opće kulture. Sudionik se može nastojati prisjetiti znanja koja je sakupio kroz život pa se tako može reći da ulazi u kviz sa cijelim svojim životnim iskustvom.³

Valjan sudionik kviza je ona osoba koja ima jaku intelektualnu znatiželju i ujedno memoriju u koju može pohraniti sve ono što je doznala o najrazličitijim područjima ljudskog znanja. Takva osoba je zainteresirana za usporedbu vlastitog i tuđeg znanja. Kakav god kviz bio i kakve god nudio nagrade, glavna je nagrada za sudionike uvijek spoznaja o vlastitom znanju i o tome kako i iz kojih razloga uče i znaju drugi. Ukratko se može reći da je prava nagrada znanje. Takvi ljudi znanje drže časnijim od neznanja, a trud časnijim od rezignacije. Vjeruju da je sav život neka vrsta kviza. Simbolična funkcija kviza je ta da kao što čovjek u životu stalno rješava neke probleme koristeći se vlastitim životnim iskustvom isto primjenjuje i u kvizu. Takvi ljudi slušaju i gledaju, čitaju i pamte, i nikad im nije dosta. Njima je svaka knjiga prijatelj.⁴

³ Predgovor. // *Kviskoteka : igra kvizova* / Lazo Goluža, Darko Novaković ; predgovor Pavao Pavličić. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1990. Str. 9.

⁴ *Ibid.* Str.10.

2. Projekt PISA

PISA je Program za međunarodnu procjenu učenika, dosad je najobuhvatnija međunarodna procjena znanja i vještina petnaestogodišnjih učenika u zemljama članicama Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i partnerskim zemljama. Provodi ga međunarodni Konzorcij institucija koji predvodi Australsko vijeće za istraživanja u obrazovanju (ACER).⁵

Cilj PISA istraživanje jest ustanoviti koliko su učenici pripremljeni za nastavak obrazovanja ili uključivanje u proces rada. Odabrana je dob od 15 godina jer su tada učenici u većini zemalja sudionici bliže kraju obveznog obrazovanja pa se može dobiti uvid u njihovo znanje, vještine i stavove koje su stekli tijekom otprilike deset godina školovanja. PISA-ini rezultati mogu značajno pojasniti ishode obrazovanja u najrazvijenijim zemljama svijeta.

Glavna obilježja PISA-e su:

1. *Usmjerenost na politiku obrazovanja* jer su nacrt istraživanja, konceptualni okvir i metode izvješćivanja rezultata usmjereni na informiranje vlada o njihovim obrazovnim politikama i praksama.
2. *Inovativni koncept „pismenosti“* se odnosi na sposobnost učenika da primijene znanja i vještine.
3. *Važnost cjeloživotnog učenja* jer PISA traži podatke o vlastitoj motivaciji učenika za učenje, o njihovom samopoimanju i stavovima prema onome što uče.
4. *Redovito praćenje* kroz trogodišnje vremenske cikluse što zemljama omogućava praćenje napretka u postizanju ključnih obrazovnih ciljeva.
5. *Velika geografska pokrivenost* jer se provodi u 30 zemalja članica i 27 zemalja partnerica koje zajedno pokrivaju 90% svjetskog gospodarstva.
6. *Tri tipa rezultata*
 - a. Osnovni indikatori koji daju profil znanja i vještina učenika.

⁵ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na : http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2013.). Str. 3.

- b. Kontekstualni indikatori koji pokazuju kakva je veza između postignuća i demografskih, socijalnih i ekonomskih obrazovnih varijabli.
- c. Indikatori trenda koji proizlaze iz kontinuirane prirode prikupljanja podataka i pokazuju promjene u razinama i distribuciji postignuća.⁶

PISA se provodi u trogodišnjim ciklusima od kojih svaki dobiva ime po godini kad se provodi glavno istraživanje na primjer PISA 2006. U svakom ciklusu procjenjuju se tri ispitna područja : čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost. No naglasak je samo na jednom području koje se procjenjuje detaljno pa to područje bude zastupljeno najvećim brojem pitanja. Tako se omogućuje detaljna analiza postignuća u svakom području procjene svakih devet godina. Prva procjena provedena je 2000. godine, a naglasak je bio na čitalačkoj pismenosti.

2.1. PISA 2006

U ovom dijelu će se obratiti pažnja na ciklus PISA 2006 u kojem je naglasak bio na prirodoslovnoj pismenosti. U tom ciklusu istraživanja sudjelovalo je više od 400 000 učenika iz 57 zemalja. Detaljno će se prikazati rezultati čitalačke pismenosti u Hrvatskoj.

U Hrvatskoj su ukupno testirana 5242 učenika iz 168 škola (159 srednjih škola i 9 osnovnih škola). Slučajnim odabirom izabrano je u prosjeku 35 učenika u školi. Korišteni su upitnici kojima su se prikupljali podaci vezani uz informatičku pismenost učenika te upitnici za roditelje. Cjelokupno testiranje trajalo je oko tri i pol sata, a održalo se u prostorima odabranih škola u skladu s propisanim *Tehničkim standardima PISA-e*. Izuzetno visoka stopa odaziva hrvatskih učenika (93,15%) i njihovih roditelja (92%).⁷

U području procjene čitalačke pismenosti Hrvatska je ostvarila prosječni rezultat od 477 bodova koji ju je svrstao na 30. mjesto i potvrdio da su hrvatski učenici postigli bolji prosječni rezultat od 26 zemalja.⁸

PISA procjenjuje čitalačku pismenost s obzirom na sposobnost učenika za korištenje pisanih podataka u situacijama s kojima se svakodnevno susreću u životu. Koristi koncept

⁶ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na :

http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2013.). Str. 3.

⁷ Ibid. Str. 5.

⁸ Ibid. Str. 6.

čitalačke pismenosti definiran kao razumijevanje, korištenje i promišljanje o pisanim tekstovima radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala te sudjelovanja u društvu.

Čitalačka pismenost u ciklusu PISA 2006 procjenjivala se s obzirom na tri dimenzije:

1. *Oblik ili tip teksta*, odnosno materijala za čitanje jer PISA razlikuje neprekinute tekstove (tekstovi „proznog“ oblika) i isprekidane tekstove (dijagrami, grafikoni, tablice, karte, obrasci, itd.).
2. *Aspekti čitanja* ili tip čitalačkog zadatka jer su procjenjivana tri aspekta: pronalaženje podataka, tumačenje tekstova te promišljanje i procjenjivanje tekstova.
3. *Situacija ili svrha* u koju je tekst napisan pa se razlikuju četiri tipa situacije čitanja: u osobne, javne, profesionalne i čitanje u obrazovne svrhe.⁹

Za svaki od tih aspekata čitanja učenicima su dodjeljivani bodovi, a njihov ukupan rezultat pokazuje njihovo postignuće u čitalačkoj pismenosti.

Na temelju rezultata svaki učenik raspoređen je u jednu od ukupno pet razina znanja i sposobnosti:

1. *Ispod razine 1* su učenici koji pokazuju nedostatak sposobnosti za korištenje čitalačke pismenosti kao sredstva za korištenje pisanih materijala te za stjecanje znanja i vještina u drugim područjima, kao i za ispunjavanje vlastitih ciljeva.
2. *Razina 1* su učenici koji mogu vodeći računa o jednom kriteriju pronaći jedan ili više međusobno neovisnih i izravno navedenih podataka, prepoznati glavnu temu i autorovu namjeru u tekstu o poznatoj temi, kad su podaci istaknuti u tekstu te mogu stvarati jednostavnu vezu između podataka iz teksta i općeg znanja.
3. *Razina 2* su učenici koji mogu pronaći jedan ili više podataka od kojih svaki možda treba zadovoljiti više kriterija, prepoznati glavnu ideju i tekstu, razumjeti odnose, oblikovati i primijeniti jednostavne kategorije ili tumačiti značenja unutar ograničenog dijela teksta kad podatak nije istaknut, uspoređivati ili povezati tekst s općim znanjem ili objasniti obilježja teksta oslanjajući se na osobno iskustvo i stavove.
4. *Razina 3* su učenici koji mogu pronaći i u neki slučajevima prepoznati odnos među podacima od kojih svaki možda treba zadovoljiti više kriterija, uspješno razmatrati

⁹ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na :

http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2013.). Str. 31.

istaknute ometajuće podatke, mogu integrirati nekoliko dijelova teksta radi prepoznavanja glavne ideje, razumijevanje odnosa ili tumačenje značenja riječi ili rečenice, uspoređivati, suprotstavljati ili kategorizirati vodeći računa o više kriterija, povezati ili uspoređivati, obrazlagati ili procjenjivati određeno obilježje teksta, pokazivati detaljno razumijevanje teksta u odnosu na opće svakodnevno znanje ili se oslanjati na manje općenito znanje.

5. *Razina 4* su učenici koji mogu pronaći, poredati ili objediniti više podataka od kojih svaki možda treba zadovoljiti više kriterija u tekstu s nepoznatim kontekstom ili oblikom, zaključiti koji podatak iz teksta je važan za zadatak, mogu izvoditi zaključke visokog stupnja na temelju teksta radi razumijevanja i primjene kategorije u nepoznatom kontekstu te tumačenja značenja dijela teksta promatrajući tekst u cjelini, uspješno razmatrati nejasnoće i ideje koje su negativno formulirane, sposobni su koristiti formalno ili opće znanje radi stvaranja pretpostavki i procjenjivanja teksta, pokazati točno razumijevanje dugačkih ili složenih tekstova.
6. *Razina 5* su učenici koji mogu pronaći, poredati ili objediniti više duboko ugrađenih podataka od kojih se neki mogu nalaziti izvan glavnog dijela teksta, zaključiti koji podaci iz teksta su važni za zadatak, uspješno razmatrati uvjerljive i snažne ometajuće podatke, mogu tumačiti značenja jezičnih nijansi ili pokazati potpuno i detaljno razumijevanje teksta, kritički procjenjivati ili stvarati pretpostavke oslanjajući se na specijalizirano znanje, uspješno razmatrati koncepte koji su suprotni očekivanjima te se oslanjati na duboko razumijevanje dugačkih ili kompleksnih tekstova.¹⁰

Postignuća na razini 2 smatraju se kao granično postignuće potrebno za razumijevanje, korištenje i promišljanje o pisanim tekstovima izvan tradicionalnih okvira, odnosno radi postizanja vlastitih ciljeva. Može se zaključiti da je oko 80% hrvatskih učenika do određene mjere sposobno koristiti pisane tekstove u svrhu razvoja vlastita znanja, potencijala i boljeg sudjelovanja u društvu znanja.¹¹

U svim zemljama koje su sudjelovale dobivena je statistički značajna razlika u postignuću dječaka i djevojčica. Djevojčice su na testu iz čitalačke pismenosti postigle u prosjeku 50 bodova više od dječaka. U Hrvatskoj djevojčice postižu prosječni rezultat od 502

¹⁰ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na : http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2013.). Str. 32

¹¹ Ibid. Str. 34.

boda, a dječaci 452 boda. Značajno najbolji prosječni rezultat postižu učenici umjetničkih programa, a slijede učenici umjetničkih programa pa učenici strukovnih četverogodišnjih programa. U čitalačkoj pismenosti najlošiji su učenici programa niže stručne spreme.¹²

Bolje rezultate iz čitalačke pismenosti postižu učenici:

- iz obitelji s boljim ekonomskim, socijalnim i kulturnim statusom
- kojima je u većoj mjeri dostupna obrazovna oprema kod kuće kao na primjer pisaći stroj, rječnik, vlastiti kalkulator
- iz obitelji s više kulturnih dobara kao što su to umjetnička djela
- iz obitelji s većim brojem knjiga
- koji duže i češće koriste računalo
- procjenjuju svoju sposobnost korištenja Internetom boljom
- uspješnije koriste računalo za dovršavanje zahtjevnijih zadataka¹³

2.2. PISA 2009

Istraživanje u sklopu ciklusa PISA 2009 provedeno je u 65 zemalja svijeta koje se razlikuju po svojoj povijesti, kulturi, jeziku, religiji, političkom uređenju, običajima i razvijenosti.

PISA definira pismenost kao sposobnost primjene znanja i vještina iz ključnih predmetnih područja koja je neophodna za osobno ispunjenje, za aktivno sudjelovanje u društvenom, kulturnom i političkom životu te za uspješno pronalaženje i zadržavanje radnog mjesta. Razvoj pismenosti doživotan je proces koji se odvija kroz formalno, neformalno i informalno učenje te kroz interakciju s ljudima u našoj okolini i samoj zajednici.¹⁴

Čitalačka pismenost ovisi o nekim osnovnim znanjima i vještinama poput sposobnosti dekodiranja teksta, tumačenja značenja riječi i gramatičkih struktura te analiziranju značenja. U suvremenom društvu potrebno je proširiti osnovna znanja i vještine pa je potrebno imati i sposobnost čitanja između redaka, promišljanja o svrsi tekstova, sposobnost prepoznavanja

¹² Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na : http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2013.). Str. 35

¹³ Ibid. Str. 36.

¹⁴ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2009 : čitalačke kompetencije za život. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-sve/Default.html> (15.9.2014.). Str. 9.

kojoj publici su namijenjeni i sposobnosti tumačenja značenja na temelju struktura i obilježja teksta. PISA istraživanje je usmjereno na sposobnost učenika da primjenjuju stečena znanja i vještine iz ključnih predmetnih područja s ciljem uspješnog nošenja s izazovima današnjeg društva. Također se ispituje informatička pismenost i sposobnosti rješavanja problema.¹⁵

2.2.1. Razlike od prethodnih ciklusa

Jedna od razlika je ta što je sudjelovao najveći broj zemalja dosad. Učenici sudionici PISA 2009 istraživanja krenuli su u školu u vrijeme prvog PISA istraživanja 2000. godine pa su se prema njihovim rezultatima mogli izraditi čvrste referentne točke za praćenje razvoja obrazovnih sustava. U ciklusu PISA 2000 kada je čitalačka pismenost bila po prvi puta glavno područje procjene ispitivala se sposobnost učenika za pronalaženje podataka te se također ispitivalo mogu li učenici tumačiti ono što čitaju. U ciklusu PISA 2009 ispitivala se i sposobnost učenika za pristupanje podacima te sposobnost učenika da objedinjuju podatke. Oba ciklusa bila su usmjerena na način na koji učenici promišljaju i procjenjuju ono što čitaju.

U ciklusu PISA 2009 započela je procjena znanja i vještina učenika u području čitalačke pismenosti na računalu jer su se tako mogli lakše pratiti određeni načini razmišljanja kao na primjer redosljed razmišljanja u rješavanju nekog zadatka. Hrvatska nije sudjelovala u toj opciji zbog nedostatka financijskih sredstava i slabe opremljenosti škola računalima. Sudjelovalo je samo 20 zemalja.

Zahvaljujući podacima iz 2000. godine u ciklusu PISA 2009 mogla su se odrediti područja koja će se detaljnije istražiti pa se tako stavio naglasak na:

- tehnike koje učenici primjenjuju kod učenja da bi razumjeli i učili koncepte ili tekstove, pristupe, osviještenost i sposobnost korištenja različitih strategija kod procesiranja tekstova
- poticaje koje dobivaju od nastavnika za veći angažman u čitalačkim aktivnostima
- posjećivanje knjižnice radi posuđivanja i čitanja knjiga te korištenje interneta
- načine na koje petnaestogodišnjaci koriste nove tehnologije¹⁶

¹⁵ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2009 : čitalačke kompetencije za život. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-sve/Default.html> (15.9.2014.). Str. 10.

¹⁶ Ibid. Str. 18.

2.2.2. Rezultati

Glavno istraživanje u Hrvatskoj provedeno je na uzorku od 4994 učenika raspoređenih u 157 srednjih škola i 2 osnovne škole. Testirani su učenici rođeni 1993. godine.¹⁷

Najveći postotak učenika koji imaju poteškoća s temeljnim znanjima i vještinama, njih 26 % ima u području čitalačkog aspekta promišljanje i procjenjivanje. Hrvatski učenici imaju poteškoća s pronalaženjem argumenata izvan teksta, procjenjivanjem važnosti određenih podataka, pravljenjem usporedbi s moralnim i estetskim pravilima, pronalaženjem podataka koji bi mogli potkrijepiti autorov argument te procjenjivanjem dokaza navedenih u tekstu (Tablica 1).¹⁸

U svim zemljama sudionicama dobivena je statistički značajna razlika u čitalačkoj pismenosti dječaka i djevojčica, pri čemu djevojčice ostvaruju bolji rezultat od dječaka. U Hrvatskoj su djevojčice bile bolje za 51 bod, što je gotovo identičan rezultat dobiven i u ciklusu PISA 2006 kada je razlika iznosila 50 bodova. Rezultati hrvatskih učenika su pod utjecajem školskog programa kojeg učenici pohađaju. S obzirom na školski program najbolje rezultate ostvaruju učenici gimnazija, a najslabije rezultate učenici niže stručne spreme.¹⁹

Tablica 1 : Razine postignuća čitalačke pismenosti u Hrvatskoj

¹⁷ Braš Roth, M. ... et al. PISA 2009 : čitalačke kompetencije za život. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-sve/Default.html> (15.9.2014.). Str. 24.

¹⁸ PISA 2009 : čitalačka pismenost. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-3-citalacka-pismenost/Default.html>. (14.9.2015.). Str. 120.

¹⁹ Ibid. Str.135.

Čitalačke navike možemo definirati kao iskaze učenika o učestalosti sudjelovanja u aktivnostima čitanja tekstova različitih sadržaja u različitim medijima. U ovom ciklusu one su promatrane kao jedna od najvažnijih komponenata čitalačke pismenosti. Pokazalo se da učenici koji čitaju iz zadovoljstva i oni koji najviše uživaju u čitanju postižu značajno bolje rezultate od učenika koji ne čitaju iz zadovoljstva. Bolje rezultate postižu učenici koji redovito čitaju romane, pripovijetke, priče i publicistiku. Najmanje uspješni učenici provode manje od 30 minuta dnevno čitajući iz zadovoljstva. Gotovo 80 % učenika izjavilo je da iz zadovoljstva ne čita nikada ili manje od 30 minuta na dan, dok najuspješniji učenici dnevno čitaju iz zadovoljstva između 30 minuta i dva sata.²⁰

2.3. PISA 2012

Istraživanje PISA 2012 obuhvaćalo je područje čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti u 65 zemalja svijeta. Naglasak je bio na matematičkoj pismenosti. U 44 zemlje oko 85 000 učenika pristupilo je testu kreativnog rješavanja problema. U 18 zemalja se po prvi puta istraživala financijska pismenost.²¹ Ona podiže razinu individualne odgovornosti pojedinaca u shvaćanju i preuzimanju rizika kod donošenja financijskih odluka prilikom planiranja ulaganja. Financijska pismenost se odnosi na sve vrste financijskih odluka za osobne, obiteljske ili poslovne potrebe. Ona obuhvaća financijske odluke o novcu, inflaciji, štednji, kamatnim stopama, investicijama, dugu, kreditnom i valutnom riziku te svim ostalim financijskim ugovorima i drugim financijskim instrumentima.²²

Rezultati PISA 2012 pokazali su da su hrvatski 15-godišnjaci značajno ispod prosjeka u sva tri područja među učenicima 65 zemalja. Hrvatski učenici su na 40 mjestu po matematičkim znanjima i sposobnostima, a to je nepromijenjen rezultat u odnosu na prethodni ciklus proveden 2009. godine, dok je 2006. Hrvatska bila na 36. mjestu od 57 zemalja. Rezultati pokazuju da gotovo 30 posto učenika koji su upisali srednju školu ne dostiže osnovnu razinu matematičke pismenosti. Najlošije rezultate postigli su učenici u strukovnim školama. Pokazalo se da je ispitanima najteže bilo predočiti životni kontekst u matematički. U

²⁰ PISA 2009 : čitalačka pismenost. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-3-citalacka-pismenost/Default.html>. (14.9.2015.). Str. 141.

²¹ PISA 2012 Results. Dostupno na : <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>. (16.9.2014.).

²² Vehovec, M. Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku. // Privredna kretanja i ekonomska politika 129, 20 (Veljača 2012.), str. 65-84. Dostupno na : <http://hrcak.srce.hr/file/115362>. (14.9.2015.). Str. 5.

području prirodoslovne pismenosti Hrvatska je na 34. mjestu što je također niže od prosjeka. Hrvatska je 2006. bila na 26. mjestu od 57, a 2009, 37. od 65 zemalja. Ispitivanje čitalačke pismenosti ukazuje na blagi porast u odnosu na prethodni ciklus – 2012. Hrvatska je bila na 35. mjestu, ali to je i dalje statistički ispod prosjeka (Tablica 2). PISA 2012 je treći ciklus u kojemu su sudjelovali hrvatski učenici. Test je dobrovoljan, a Hrvatska je među zemljama koje bilježe vrlo visok odaziv. Prema postignutim rezultatima Hrvatska spada u skupinu zemalja u kojoj se ne bilježi nikakva promjena.²³

	2006	2009	2012
	57 zemalja	65 zemalja	65 zemalja
<i>Matematička pismenost</i>	36. mjesto	40. mjesto	40. mjesto
<i>Prirodoslovna pismenost</i>	26 . mjesto	37. mjesto	34. mjesto
<i>Čitalačka pismenost</i>	30. mjesto	36. mjesto	35. mjesto

Tablica 2 : Usporedba sveukupnih rezultata hrvatskih učenika kroz tri ciklusa sudjelovanja

2.4. PIRLS 2011.

Istraživanje PIRLS je Međunarodno istraživanje razvoja čitalačke pismenosti kojem je cilj poboljšanje podučavanja čitanja i stjecanja čitalačkih kompetencija diljem svijeta. Organizator istraživanja je Međunarodno udruženje za vrednovanje obrazovnih postignuća (IEA). Nositelj istraživanja u Republici Hrvatskoj je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja uz potporu Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Ovim istraživanjem mjere se postignuća djece u četvrtom razredu osnovne škole i njihova iskustva u učenju čitanja kod kuće i u školi. Četvrta godina školovanja izabrana je kao težište istraživanja PIRLS jer je to važna prekretnica u razvoju čitalačkih kompetencija djece. PIRLS je prvi puta proveden 2001. godine i od tad se provodi u petogodišnjim ciklusima. U ciklusu istraživanja PIRLS 2011. sudjelovalo je 57 zemalja iz cijelog svijeta. Devet zemalja je imalo status referentnih sudionica te su se rezultati njihovih učenika uzimali za određivanje ukupne srednje vrijednosti prolaznosti za postignuća svih ostalih zemalja.²⁴

²³ Predstavljeni rezultati međunarodne procjene znanja i vještina PISA 2012. (3.12.2013.). Dostupno na : <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12857>. (15.9.2014.).

²⁴ PIRLS 2011. Izvješće o postignutim rezultatima čitanja. Dostupno na : http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf Str. 11. (23.9.2015.).

Provedba ciklusa PIRLS 2011. bila je jedinstvena za međunarodno istraživanje jer se petogodišnji ciklus PIRLS vremenski podudara s četverogodišnjim ciklusom TIMSS (Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja), petim u nizu IEA- inih istraživanja vrednovanja matematike i prirodoslovlja, koji se od 1995. provodi u četvrtim i osmim razredima svake četiri godine.

Čitalačka pismenost u PIRLS-u odnosi se na sposobnost razumijevanja i upotrebe pisanih jezičnih oblika koje neko društvo zahtijeva ili kojeg pojedinci cijene. Ona također podrazumijeva sposobnost razumijevanja različitih vrsta tekstova, kao i čitalačke navike i stavove koji potiču čitanje tijekom života.²⁵

Hrvatska se prema postignutom rezultatu u istraživanju PIRLS 2011. nalazi na 8. mjestu, s postignutih 553 boda, a sudjelovalo je oko 5000 hrvatskih učenika iz 152 osnovne škole. Prema postignutim rezultatima iz vještine čitanja Hrvatska se može uspoređivati sa Sjevernom Irskom, SAD-om, Danskom, Kineskim Tajpehom, Irskom, Engleskom i Kanadom, jer ne postoje razlike između postignutih prosječnih rezultata učenika iz Hrvatske i učenika iz navedenih zemalja. Kod usporedbe rezultata i prosječnog postignuća prema spolu uočene su razlike u istraživanju PIRLS. Učenice su prema prosječnim postignutim rezultatima iz čitanja bile statistički značajno uspješnije od dječaka za 14 bodova. Također su uspješnije u obradi književnih djela i informativnih tekstova kao i u prisjećanju, neposrednom zaključivanju, interpretiranju, povezivanju i procjenjivanju.²⁶

Iako su prosječni nacionalni rezultati hrvatskih učenika na visokom 8. mjestu, prema dobivenim rezultatima o odnosu učenika prema čitanju može se zaključiti da učenici ne vole čitati, te se prema tom kriteriju nalazimo na pretposljednem mjestu iza Nizozemske i Danske, a ispred posljednje sudionice, Katara. Postignuti rezultati za učenike iz Hrvatske pokazuju da samo 17% učenika jako vole čitati. Prema motiviranosti učenika za čitanje Hrvatska se nalazi u prvoj polovini zemalja. Mnogi učenici četvrtih razreda shvaćaju da je čitanje važno kao način učenja, ali ne čitaju za zabavu. U četvrtim razredima čak je 80% učenika motivirano, odnosno vrlo motivirano za čitanje.²⁷

²⁵ PIRLS 2011. Izvješće o postignutim rezultatima čitanja. Dostupno na : http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf Str. 27. (23.9.2015.).

²⁶ Ibid. Str. 11.

²⁷ Ibid. Str. 20.

3. Nacionalni kviz za poticanje čitanja

U ovom dijelu rada će se detaljno prikazati povijest nacionalnih kvizova za poticanje čitanja od samog početka 1991. godine preko 2011. godine kada je prvi puta u online obliku sve do 2015. godine.

Avantura čitanja je nagradni natječaj koji se održao u sklopu Europskog tjedna knjige 1991. godine. Sudjelovali su djeca i mladi iz Austrije, Njemačke, Francuske, Grčke, Poljske, Švicarske, Češko-Slovačke, Sovjetskog saveza, Mađarske te po prvi puta sudjeluju djeca iz Hrvatske. Sudionici su morali pogoditi točne naslove knjiga i njihove pisce. Ispunjene upitnike sa svojim imenom i prezimenom te točnom adresom sudionika kviza dostavljali su se Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu. Svi točni odgovori sudjelovali su u javnom izvlačenju dobitnika i to se iz svake sredine izvlačio jedan upitnik odnosno ukupno njih šesnaest. Tih šesnaest upitnika je predstavljalo Hrvatsku u međunarodnom izvlačenju dobitnika. Nagrade za dobitnike su pripremili sponzori te je svaki dobitnik osvojio komplet knjiga, a glavna nagrada za međunarodno izvlačenje bilo je putovanje u Češko-Slovačku. Djeca su također mogla donijeti svoje radove u knjižnice na temu *Avanture čitanja* te su se najzanimljiviji radovi izložili u knjižnici.²⁸

Međunarodni kviz za djecu i mladež 1992. godine održan je u Europskom tjednu knjige na temu Kolumbo i stoljeće otkrića. Napravljeno je 3000 upitnika i 500 plakata na hrvatskom jeziku, a bile su uključene 43 knjižnice. Financijsku potporu dao je Gradski i Republički fond za kulturu, a poklon knjige osigurali su sponzori nakladnici. Javno izvlačenje pobjednika bilo je u okviru dječje televizijske emisije Malavizija, a završna svečanost održana je u čitaonici Gradske knjižnice gdje je gostovao pisac i moreplovac Joža Horvat. Pobjednici Kviza 1991. i 1992. godine boravili su u ljeto 1993. godine u Europskom čitateljskom kampu „Putevima Gutenberga“ u Meinzu.²⁹

Kviz na temu *Knjige grade mostove* održan je u Europskom tjednu knjige 1993. godine. Napravljeno je 3000 upitnika i 500 plakata, a sudjelovalo je 58 knjižnica od kojih je njih 30 bilo iz Zagreba. Budući da je tada bio rat u Hrvatskoj djeca rješavaju kviz u

²⁸ Ranka, J. Programi i strategije za poticanje čitanja : videokonferencija Zagreb-Moskva 25.10.2012.,

Nacionalni kviz za poticanje čitanja u organizaciji Knjižnica grada Zagreba. Dostupno na :

http://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/hcdk_video_konf_2012 (13.9.2014.).

²⁹ Ibid.

skloništima u Zadru, Šibeniku, Gospiću i Vinkovcima, a javno izvlačenje je održano u Gradskoj knjižnici. Završna svečanost održana je u Zagrebačkom kazalištu mladih gdje je bilo 360 sudionika i to djece, roditelja i knjižničara.

Zbog problema s prijevodima knjiga 1994. i 1995. godine broj zemalja sudionica europskog kviza se smanjuje na samo sedam zemalja. Hrvatska kao i druge zemlje uvodi sve više vlastitih naslova. Tema kviza 1994. bila je *Knjiga je fora čitati se mora*, a sudjelovalo je 3500 djece iz 62 knjižnice, a 1995. godine tema je bila *Zemlja je naš dom* gdje je sudjelovalo 4000 djece iz 34 knjižnice.³⁰

Od 1998. godine Hrvatski centar za dječju knjigu i Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice organiziraju Nacionalnog kviza za poticanje čitanja koji se realizira putem mreže narodnih i školskih knjižnica. Kviz se odvija po prvi put u Mjesecu hrvatske knjige. Sponzor kviza je izdavačka kuća *Znanje* te su oni osigurali nagrade za pobjednike, a tema kviza birana je iz njihove produkcije. Sudjeluje 81 knjižnica te je tiskano 10 000 upitnika i 500 plakata. Javno izvlačenje pobjednika održano je u Hrvatskom centru za dječju knjigu. Završna svečanost održana je u Gradskom kazalištu Trešnja u Zagrebu.³¹

Znanstvenopopularni kviz na temu *S knjigom oko svijeta* održan je 1999. godine, a sudjelovale su 83 knjižnice.

Kviz koji je promovirao putopise za mlade s temom *Čitanje je pustolovina* održan je 2000. godine, a sudjelovale su 143 knjižnice. Pokrovitelj je bila *Mozaik knjiga* koja je omogućila nagrade, tisak plakata i upitnika. Glavna nagrada je bila teleskop, a ostale nagrade su bile poklon knjige i pretplata na časopis. Završna svečanost održana je na Zagrebačkom velesajmu u okviru sajma knjiga *Interliber*.

Tema kviza *Rastem s knjigom* bila je 2001. godine, a sudjelovalo je 146 knjižnica te je bilo tiskano 30 000 upitnika. Godine 2002. tema kviza bila je *Knjige grade mostove*. Sudjelovale su 164 knjižnice, a tiskano je 20 000 upitnika. Prvi puta su sudjelovala hrvatska djeca iz dijaspori i to iz Subotice, Pečuha i Sarajeva.³²

³⁰ Ranka, J. Programi i strategije za poticanje čitanja : videokonferencija Zagreb-Moskva 25.10.2012., Nacionalni kviz za poticanje čitanja u organizaciji Knjižnica grada Zagreba. Dostupno na : http://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/hcdk_video_konf_2012 (13.9.2014.).

³¹ Ibid.

³² Ibid.

Tema kviza 2003. godine bila je *Reci mi tko sam* i obuhvaćala je problemsku literaturu za tinejdžere. Sudjelovalo je 180 knjižnica, a tiskano je 15000 upitnika. Završna svečanost održana je u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma u okviru sajma knjiga Interliber i Dana knjižnica.³³

Kvizovi u povodu obljetnica pisaca i znanstvenika bili su 2004. godine *U čast Ivane Brlić Mažuranić* (sudjelovalo je 375 knjižnica), 2005. godine tema je bila *Dobar dan gospodine Andersen* (sudjelovalo je 318 knjižnica), 2006. godine U čast Nikole Tesle (sudjelovale su 173 knjižnice), 2007. godine održan je kviz *Za svijet dostojan djeteta* i to u čast Astrid Lindgren (sudjelovale su 263 knjižnice). 2008. godine održan je kviz *U čast Marina Držića* (sudjelovalo je 156 knjižnica iz Hrvatske i dijaspore).

Kviz na temu iz astronomije *Kroz knjige do zvijezda* održan je 2009. godine a sudjelovalo je 140 knjižnica dok je 2010. godine održan kviz na temu *Čudesni svijet prirode* i sudjelovalo je 180 knjižnica.³⁴

Kviz u čast 100. obljetnice rođenja pjesnika Grigora Viteza pod nazivom *Vesele zamke* održan je 2011. godine, a sudjelovale su 332 knjižnice. Od 2011. godine plakati i upitnici kviza više se ne tiskaju već su postavljeni na mrežne stranice Knjižnica grada Zagreba. Prvi puta rješavanje upitnika odvija se na mreži. Sudjelovalo je 4068 djece, a kviz su rješavali na računalu kod kuće ili u knjižnici.³⁵

Slika 1 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2011.

Slika 2 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2012.

³³ Ranka, J. Programi i strategije za poticanje čitanja : videokonferencija Zagreb-Moskva 25.10.2012.,

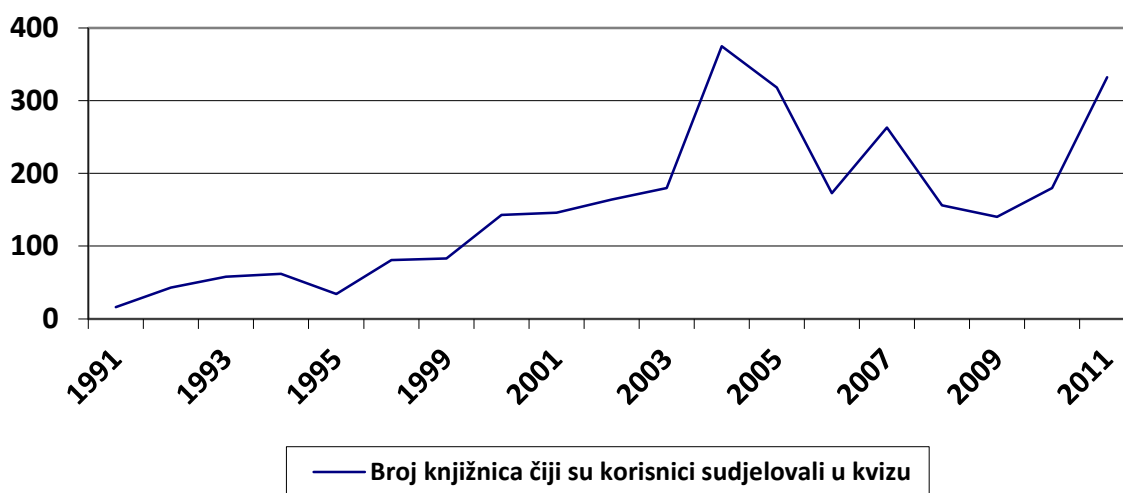
Nacionalni kviz za poticanje čitanja u organizaciji Knjižnica grada Zagreba. Dostupno na :

http://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/hcdk_video_konf_2012 (13.9.2014.).

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

Kroz godine uočava se do 2003.godine tek blagi rast broja knjižnica čiji su korisnici sudjelovali u kvizu. Nagli rast događa se 2004. godine kada je sudjelovalo najviše knjižnica, a tema je bila *U čast Ivani Brlić Mažuranić*. Kasnije se vidi pad broja sudionika uz iznimku 2007. godine kad opet raste, a tema je bila *Za svijet dostojan djeteta* u čast Astrid Lindgren. Rast broja knjižnica sudionika zamjećuje se 2011. godine kada se prvi puta kviz rješava na mreži (Tablica 3).

Tablica 3 : Broj knjižnica čiji su korisnici sudjelovali u kvizu

3.1. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2012.

Kviz naslova *Ove su knjige nagrađene-provjeri zašto* održan je 2012. godine. Bilo je potrebno pročitati tri knjige: *Oni misle da smo male* od Julijane Matanović i Anke Dorić, *Zeleni pas* od Nade Mihelčić i *Imaš fejs?* od Jasminke Tihi Stepanović. Završna svečanost održana je u okviru sajma Interliber. Glavna nagrada bilo je tablet računalo. Popis svih dobitnika nalazi se na mrežnim stranicama Knjižnice grada Zagreba.³⁶

Nacionalni kviz za poticanje čitanja provodi se online u narodnim i školskim knjižnicama diljem Hrvatske a putem knjižnica, škola i kulturnih društava i u dijaspori. Početkom školske godine knjižnice i škole na svoje adrese prime informacije o provođenju kviza kao i linkove na mrežni upitnik i plakat kviza. Knjižničari animiraju djecu za sudjelovanje u kvizu i organiziraju njegovo provođenje.

³⁶ Arhiva - Ove su knjige nagrađene (2012.). Dostupno na : <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=6266> (14.9.2014.).

3.2. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2013.

Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2013. godine provodio se u okviru Mjeseca hrvatske knjige od 15. listopada do 15. studenog. Tema kviza je bila *Pročitaj tri dnevnika i pobijedi*. Bilo je potrebno pročitati tri knjige: *Pobuna Pauline P.* od Sanje Polak, *Kako smo od bankrota spasili mamu i tatu* od Davida Mađarića, te *Gregov dnevnik : Rodick rastura* od Jeffa Kinneya. Svi kvizovi su bili pregledani do 25. listopada 2013. godine, a taj datum je bio i zadnji rok za predaju ispunjenog kviza. Svi točno riješeni kvizovi ulazili su u izvlačenje koje se održalo krajem listopada 2013. godine, a iz svake knjižnice izvlači se jedan pobjednik. Između svih pobjednika javnim izvlačenjem na završnoj svečanosti objavljeni su dobitnici glavne i utješnih nagrada. Završna svečanost održala se u okviru sajma knjiga Interliber 15.11.2013. Bitno je naglasiti da se kviz može rješavati po volji toliko dugo dok sudionici nisu zadovoljni. Kviz mogu poslati samo jednom. Potrebno je naznačiti ime knjižnice kako bi upitnici ušli u izvlačenje pobjednika.³⁷

Slika 3 : Plakat 2013.

Slika 4 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2013.

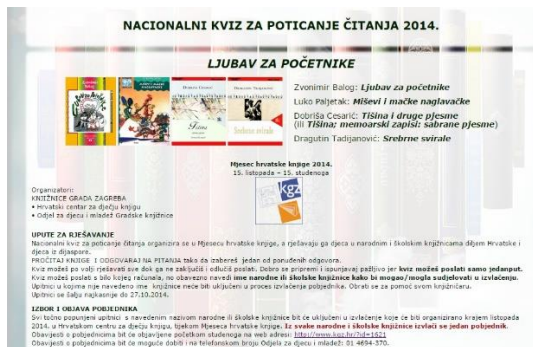
3.3. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014.

Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014. godine također se kao i 2013. godine provodi u okviru Mjeseca hrvatske knjige od 15. listopada do 15. studenog. Tema kviza je *Ljubav za početnike*. Potrebno je pročitati: *Ljubav za početnike* od Zvonimira Baloga, *Tišina i druge pjesme ili Tišina; memoarski zapisi; sabrane pjesme* od Dobriše Cesarića, *Miševi i mačke naglavačke* od Dragutina Tadijanovića. Svi kvizovi su bili pregledani do 30. listopada 2014. godine. Svi točno riješeni kvizovi ulazili su u izvlačenje koje se održalo krajem listopada 2014. godine, a iz svake knjižnice (školske ili narodne) izvlačio se jedan pobjednik. Početkom školske godine knjižnice i škole na svoje e-mail adrese dobivaju informacije o

³⁷ Nacionalni kviz za poticanje čitanja : pročitaj tri dnevnika i pobijedi. Dostupno na :

<http://www.kgz.hr/default.aspx?id=9274>. (14.9.2013.).

provođenju kviza te linkove za upitnik i plakat kviza. Završna svečanost održala se u auli Nacionalne i sveučilišne knjižnice 14.11.2014. Glumci Vanda Winter i Ivan Glowatzky izveli su dramsku igru *Ona i on- ljubavna šala s citatima* koja je napisana posebno za tu prigodu, scenaristice Lade Martinec-Kralj u režiji Stephanie Jamnicky. Javno izvlačenje je popratio i Kgz bend. Glavna nagrada je bilo tablet računalo, a knjige su bile utješna nagrada.³⁸

Slika 5 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014.

Slika 6 : Plakat 2014.

3.4. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2015.

Tema kviza u 2015. godini je *Putovanja do znanja*. Za taj kviz je potrebno pročitati: *Mali fizičar* od Jasne Bagić Ljubičić te *77 Kuhinjskih pokusa* od Milana Sikirice. Također se mogu koristiti online enciklopedije i leksikon leksikografskog zavoda Miroslav Krleža : Hrvatska enciklopedija, Proleksis enciklopedija i Hrvatski obiteljski leksikon. Navedena je i e-škola fizika kao dozvoljen izvor podataka kako bi se kviz što bolje riješio. Svi pristigli kvizovi bit će pregledani do 28. listopada 2015. godine, a završna svečanost održat će se 12.11.2015. godine u Kinu Europa u Zagrebu. U prigodnom programu Alkemija svjetla = Iskra života , umjetnica Helena Bulaja Maduni prikazat će ulogu i posebne tehnike korištenja svjetla u animiranom filmu.³⁹

Slika 7 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2015.

Slika 8 : Plakat 2015.

³⁸ Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/?id=1621> (16.9.2014.).

³⁹ Nacionalni kviz za poticanje čitanja. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1621> (12.9.2015.).

4. Dokumenti o poticanju čitanja

Iako se u praksi ne pridaje dovoljno pažnje problemima u učenju, postoji velik broj dokumenata koji zagovaraju jednaka prava svih osoba na informaciju o svemu što se u društvu događa. Budući da čitanjem ljudi razmjenjuju ideje, misli i iskustva te razvijaju svladavanje vještine čitanja ono bitno utječe na kvalitetu života.

Dokumenti koji se u bibliotekarstvu najčešće koriste kao referenca za rad i poticanje učenja, a time i čitanja su UNESCO-v „Manifest o narodnim knjižnicama“, „Manifest za školske knjižnice“, „Smjernice za narodne knjižnice“, „Smjernice za građu laganu za čitanje“, „Smjernice za knjižnične usluge za djecu“, „Smjernice za knjižnične usluge za mladež“ i „Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja“.

4.1. UNESCO

UNESCO 1994. godine objavljuje *Manifest o narodnim knjižnicama* u kojem navodi da su ključne zadaće narodnih knjižnica vezane uz obavješćivanje, opismenjivanje, obrazovanje i kulturu. Neke od njih su stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece rane dobi te podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenim svim skupinama.⁴⁰

Godine 1999. UNESCO i IFLA usvajaju *Manifest za školske knjižnice*. Dokument „Uloga školske knjižnice u poučavanju i učenju za sve“ ističe da je školska knjižnica dio obrazovnog procesa te da su njezine temeljne zadaće: poticanje trajnih čitateljskih navika i uživanja u čitanju i učenju, poticanje svih učenika da nauče i koriste vještine koje će im pomoći pri vrednovanju i korištenju informacija bez obzira na njihovu vrstu, količinu i izvor te razvijanje osjećaja za način komuniciranja unutar zajednice.⁴¹

4.2. Smjernice za narodne knjižnice

Godine 1973. IFLA izdaje dokument *Standardi za narodne knjižnice*. 1986. godine zamijenjen je *Smjericama za narodne knjižnice* čije je zadnje objavljeno izdanje iz 2010.

⁴⁰ UNESCO-v manifest za narodne knjižnice 1994. Dostupno na :

http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (19.9.2014.).

⁴¹ Manifest za školske knjižnice (22.3.2006.). Dostupno na : <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (19.9.2014.).

obnovljeno u svim poglavljima.⁴² Jedna od glavnih djelatnost narodne knjižnice je „pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima kako bi zadovoljila obrazovne i informacijske potrebe ... kako pojedinca tako i grupe“⁴³, njezine službe i usluge trebaju biti dostupne svim manjinskim grupama koje, iz bilo kojeg razloga, ne mogu koristiti uobičajene službe.⁴⁴ Knjižnice trebaju osigurati „posebnu građu za ljude s poteškoćama u učenju“, a njezino osoblje mora biti osposobljeno za rad s osobama s posebnim potrebama.⁴⁵

4.3. Smjernice za građu laganu za čitanje

IFLA-ina Sekcija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama izdala je Smjernice za građu laganu za čitanje. Napisane su s ciljem da knjižničarima, korisnicima i izdavačima objasne značenje i potrebu za takvom vrstom građe, kome je ona namijenjena te koje parametre treba ispunjavati da bi neku građu mogli nazvati laganom za čitanje.

Izraz *lagano za čitanje* ima dvije definicije. Jedna podrazumijeva jezičnu prilagodbu teksta u svrhu olakšavanja njegova čitanja te ga tako čini dostupnijim, ali ne i razumljivijim. Druga podrazumijeva prilagodbu koja istodobno olakšava čitanje i razumijevanje nekog djela.⁴⁶

Građa lagana za čitanje namijenjena je osobama s posebnim potrebama, u ovu grupu se ubrajaju i osobe s disleksijom, te osobama s nedostatnim poznavanjem jezika ili nedostatnom sposobnošću čitanja. S obzirom na dob korisnike se može podijeliti na odrasle, mlade korisnike i djecu.⁴⁷

Građa lagana za čitanje mora pokrivati sva područja književnosti, beletristiku i stručne knjige, posebno pisane tekstove i prilagođene klasike. Pojednostavljena klasična djela omogućavaju osobama s poteškoćama u čitanju da usvoje kulturno naslijeđe, razviju interes za čitanje te razvijaju svoje čitateljske sposobnosti.⁴⁸

Autori tekstova laganih za čitanje trebali bi se pridržavati sljedećih smjernica kako bi oni bio što pristupačniji osobama koje se njime služe:

⁴² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 9-11.

⁴³ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15.

⁴⁴ Ibid. Str. 22.

⁴⁵ Ibid. Str. 48-52.

⁴⁶ Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Str. 7.

⁴⁷ Ibid. Str. 11.

⁴⁸ Ibid. Str. 15.

- pri pisanju teksta treba izbjegavati apstraktni jezik i metafore
- slijed događaja, tj. radnja bi se trebala nizati logičnim kronološkim redom
- radnja treba biti jednostavna, bez dugačkih uvoda i previše likova
- treba izbjegavati velike tekstualne cjeline, tekst treba biti pisan u kratkim rečenicama
- teške i nepoznate riječi treba izbjegavati ili ih objasniti kontekstom
- složene odnose treba konkretno objasniti i opisati
- pisci i ilustratori bi trebali biti upoznati sa svojim čitateljima i njihovim poteškoćama
- građu bi prije tiskanja trebalo ispitati na predstavnicima ciljnih skupina⁴⁹

4.4. Smjernice za knjižnične usluge za djecu

Smjernice ističu da narodne knjižnice imaju posebnu odgovornost u podupiranju učenja čitanja i promicanju knjiga i druge građe za djecu.⁵⁰ Također u svojim ciljevima ističu da svakome djetetu treba osigurati pravo na razvoj vještina i navika čitanja uz ciljeve kao što su pravo na informaciju, cjeloživotno učenje, funkcionalnu i medijsku pismenost, kreativne programe i slobodno vrijeme, itd.⁵¹

Kao jedna od usluga dječje knjižnice navedena je motivacija odnosno promicanje čitanja.

Najvažniji načini kojima knjižničari mogu pobuditi motivaciju za čitanjem ako utječu na unutarnju i vanjsku motivaciju te na očekivanja uspjeha. Unutarnja motivacija se razvija kad sudjelujemo u nekoj aktivnosti kako bi zadovoljili svoju znatiželju i zanimanje za neku temu „*zbog sebe*“. Vanjska motivacija je sudjelovanje u nekoj aktivnosti koja nam omogućuje postizanje nekog drugog cilja (na primjer školska kvalifikacija). Očekivanje uspjeha je stupanj u kojem učenici osjećaju da će uspjeti u određenoj aktivnosti. Većina ljudi se neće potruditi uspjeti u zadatku ako ga smatraju preteškim i u kojem su mali izgledi za uspjeh.⁵²

Na motivaciju veoma utječe i stanje u roditeljskom domu jer roditelji i njihovi stavovi veoma utječu na djecu. Potrebno je stvoriti pozitivna realistična očekivanja koja su također i

⁴⁹Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Str. 17.

⁵⁰ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 3.

⁵¹ Ibid. Str. 7

⁵² Motiviranje učenika. // Temeljna nastavna umijeća /Chris Kyriacou. Zagreb : Educa, 2001. Str. 110.

izazovna i koja poručuju korisnicima knjižnice da su aktivnosti korisne, zanimljive i stvoriti okruženje u kojem se ističe da je njihov napredak važan.

4.5. Smjernice za knjižnične usluge za mladež

Jedna od svrha knjižničnih usluga za mladež je promicanje pismenosti, cjeloživotnog učenja, informacijske pismenosti te čitanja iz užitka. Kao okvir za razvoj usluga za mladež navode svojih deset ciljeva među kojima se ističe da knjižnica mora pružiti širok izbor suvremene građe koja je zanimljiva mladima kako bi poticala cjeloživotno učenje, pismenost, motivaciju za čitanje i razvoj čitatelja.⁵³

4.6. Povelja za čitatelje

Međunarodna udruga izdavača i Međunarodni odbor za knjigu 1992. godine usvojili su Povelju za čitatelje u kojoj se ističe da je čitanje od ključne važnosti za naše kulturno i znanstveno naslijeđe, društveni i ekonomski razvoj te za razvoj osobnog mišljenja. Kako bi se čitanje učinilo dostupno svima, izdavači, knjižnice i drugi koji pružaju informacije moraju, u suradnji s kulturnim, obrazovnim i društvenim ustanovama raditi na promicanju čitanja.⁵⁴

4.7. Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.)

Istraživanja o čitateljskim navikama i interesima provedena tijekom proteklih dvaju desetljeća pokazuju da se u Hrvatskoj nedovoljno čita, a posebno da se nedovoljno dobro čita. U Hrvatskoj do sada nije postojala strategija razvoja kulture čitanja i pismenosti. Pokazalo se potrebnim izraditi dokument koji će povezati i uskladiti djelovanja svih aktivnih sudionika od autora, preko knjige do čitatelja. Cilj ovog dokumenta je stvoriti okvir za konkretno djelovanje na svim razinama (nacionalnoj, lokalnoj i institucijskoj) kako bi se osigurali uvjeti za razvoj čitatelja od najranije dobi, osposobljavanje čitatelja za čitanje različitih tipova književnih i neknjiževnih tekstova u različitim formatima, osnaživanje kritičkog čitanja.

⁵³ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str.12.

⁵⁴ Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 5.

Istaknute su i posebne mjere koje uključuju brigu za hrvatsku književnost i autore, za razvoj i primjenu mehanizama praćenja čitatelja/nečitatelja te za poduzimanje djelotvornih koraka za razvoj kulture čitanja u Republici Hrvatskoj.⁵⁵

Polazni materijal za rad na Strategiji bili su prikupljeni podaci o programima poticanja čitanja u hrvatskim osnovnim, srednjim školama i knjižnicama, a u prikupljanju su sudjelovali Ministarstvo kulture, Ministarstvo obrazovanja i sporta te Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Strategija je izrađena tijekom triju radionica i brojnih konzultativnih sastanaka na kojima su članovi Povjerenstva izradili SWOT analizu (metoda samoevaluacije koja daje polazišta za strateško planiranje, a odnosi se na analizu snaga, slabosti, prilika i prijetnji), definirali viziju, strateške i specifične ciljeve te mjere za provedbu strategije.⁵⁶

SWOT analizom kao **snage** su procijenjeni dobra interakcija roditelja/skrbnika, odgojitelja i pedijataru kao polazište za rano usvajanje čitanja, stabilan sustav vrtića i škola, dostupnost pedijataru i drugih stručnjaka, postojanje znanstvenih spoznaja o čitalačkoj pismenosti i etapama razvoja govora i jezika u djece predškolske dobi, učenički interes za istraživački, kritički i kreativni rad putem čitalačkih praksa, zatim svijest o potrebi nacionalne strategije, raznovrsni postojeći programi za poticanje čitanja za sve dobne skupine te podrška Ministarstva kulture, umjetničke scene, medija i brojnih nevladinih organizacija. U snage ulazi i uređen sustav knjižnica, raspoloživi knjižničari kao potencijal za provođenje aktivnosti vezanih uz poticanje čitanja, kao i kreativni pojedinci u odgojno-obrazovnom procesu.⁵⁷

Slabostima smatramo nedostatak adekvatnih slikovnica za najmlađu dob, nedostatnu osviještenost roditelja/skrbnika i odgojitelja o važnosti poticanja čitanja, nedovoljnu zastupljenost stručnjaka za rano prepoznavanje odstupanja u djetetovu razvoju, slabu umreženost i suradnju javnih i privatnih institucija koje provode programe vezane uz čitanje, neodgovarajuće nastavne programe i popise lektire koji ne pogoduju razvoju čitalačke pismenosti, nedovoljno korištenje nastavnih metoda usmjerenih na poticanje čitanja te nedovoljnu osviještenost učenika i nastavnika o tome da čitanje nije samo predmet nastave hrvatskog jezika. Slabošću se može držati i smanjenje knjižničnih fondova, nedovoljna vidljivost knjižničarske struke, nepostojanje standardiziranih analiza čitanosti, ispodprosječan

⁵⁵Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.). Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=12197> Str. 3. (23.9.2015.).

⁵⁶ Ibid, Str. 4.

⁵⁷ Ibid. Str. 13.

broj čitatelja te loša koordinacija u nakladničkom sektoru, kao i nepovezanost raznih projekata vezanih uz e-knjigu, neiskorištenost knjižnica za njezinu promociju, uz nevoljkost i neosposobljenost većine nakladnika za korištenje novih modela objavljivanja.⁵⁸

Kao **prilike** navedeni su razni primjeri suradnje s roditeljima/skrbnicima u razvoju ranog čitanja, postojanje kampanje za poticanje čitanja na nacionalnoj razini, mogućnosti umrežavanja institucija i uključivanje novih, povezivanje znanstvenih istraživanja s praksom, mogućnosti financiranja programa iz raznih izvora, mogućnost poticanja čitanja u svim školskim predmetima, usavršavanje učitelja i nastavnika da bi stekli znanja i vještine potrebne za poticanje čitanja te revidiranje popisa lektire, s ciljem proširivanja čitalačke publike. Dodatnu priliku pruža nova Strategija odgoja i obrazovanja, znanosti i tehnologije koja uključuje kurikularnu reformu, a i podrška Ministarstva kulture, umjetničke scene, dobra suradnja knjižnica s udrugama i odgojno-obrazovnim institucijama, zatim dobra mreža narodnih i školskih knjižnica, razvoj novih tehnologija, novi program javne televizije, uključivanje u međunarodne aktivnosti, mogućnost privatnog sektora da podupre nakladništvo i programe poticanja čitanja, spremnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta da informatizira obrazovni sustav, potpora Ministarstva kulture objavljivanju e-knjiga, mogućnost korištenja postojeće nakladničke, knjižarske i knjižnične infrastrukture za promociju e-knjige i uređaja za njihovo čitanje, kao i početak rada na sustavu koji bi obuhvatio sve nacionalne projekte e-knjige.⁵⁹

Prijetnje razvoju čitanja u Hrvatskoj jesu nerazumijevanje i nedovoljna suradnja relevantnih institucija, osobito nedovoljno iskorištena suradnja između institucija koje potiču kreativno, kritičko i kvalitetno čitanje i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, zatim nedostatno financiranje projekata i programskih djelatnosti usmjerenih na poticanje čitanja i čitalačke kulture u obitelji te ograničena mogućnost utjecaja na realizaciju programa proizašlih iz ove Strategije zbog njezine ovisnosti o nizu vanjskih čimbenika. Prijetnje su i nedovoljna zainteresiranost medija za programe vezane uz čitanje na svim razinama, nepostojanje ili nedovoljna vidljivost književne kritike i književnih prikaza u medijskom i kulturnom prostoru, nedovoljna financijska potpora autorima i nedostatna podrška za e-knjigu, uz zabrinjavajuće smanjivanje razine opće pismenosti, smanjenje knjižničnih fondova, nedostatak instrumenata za istraživanja vezana uz čitanje ili e-čitanje, slaba zastupljenost

⁵⁸ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.). Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=12197> Str. 14. (23.9.2015.).

⁵⁹ Ibid.

uređaja za e-čitanje, nepoticajna porezna politika za nakladnike, česte promjene zakonodavnog okvira, malo tržište te neprepoznatljivost nakladničkog sektora kao ekonomskog čimbenika.⁶⁰

Vizija ističe da „Hrvatsko društvo razumije ulogu čitanja u razvoju pojedinca i društva te specifičnosti čitanja u određenoj životnoj dobi, u skladu s tim konkretno djeluje i prihvaća odgovornost za poticanje čitanja i samo čitanje“⁶¹. Ova vizija ostvarit će se u razdoblju od 2015.-2020. godine provedbom aktivnosti i projekata koji doprinose ostvarenju tri ključna strateška cilja:

1. Uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju.

Potrebno je osigurati uvjete za provedbu i praćenje Strategije, te za evaluaciju njezinih učinaka. Također je potrebno osigurati znanstvena istraživanja koja će rezultirati spoznajama važnim za poticanje čitanja, uspostaviti sustav distribucije informacija, poticati međusektorsko povezivanje i suradnju svih institucionalnih i izvaninstitucionalnih sudionika na području poticanja čitanja, kao i provesti nacionalnu kampanju poticanja čitanja.

2. Razvoj čitalačke pismenosti i poticanja čitatelja na aktivno i kritičko čitanje.

Ostvaruje se uz nekoliko prioriteta (specifičnih ciljeva) osmišljavanjem i provedbom programa poticanja čitanja djeci u ranoj i predškolskoj dobi, programima poticanja čitanja u školskoj dobi (osnovna i srednja škola), programa poticanja čitanja odraslih te poticanjem suradnje svih sudionika uključenih u programe poticanja čitanja.

3. Povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala

Strateški je cilj koji se ostvaruje sustavnim ulaganjem u pisce, ilustratore i prevoditelje te u njihovo djelovanje, potporom nakladničko i knjižarskoj djelatnosti, povećanjem produkcije i dostupnosti knjiga putem narodnih knjižnica, povećanjem produkcije i dostupnosti čitalačkih materijala za osobe s poteškoćama u čitanju, ulaganjem u nove naslove, dostupnost i vidljivost e-knjiga te besplatnih digitalnih sadržaja.⁶²

⁶⁰ Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.). Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=12197> Str. 15. (23.9.2015.).

⁶¹ Ibid. Str. 4.

⁶² Ibid. Str. 18.

5. Kubbu

Alat koji olakšava rad nastavnicima i poboljšava proces učenja. Kubu daje mogućnost učenicima da pregledaju i lakše usvoje nov sadržaj. Daje mogućnost razmjene iskustava i aktivnosti s drugim nastavnicima. Makar je namijenjen nastavnicima mogu ga koristiti i knjižničari. Velika prednost ovog alata je što nije potrebno instalirati dodatan softver na računalo jer se sve aktivnosti izvode online. Također nije potrebno dodatno znanje programiranja kako bi se alat koristio. Pristup kreiranim materijalima može se ograničiti, što daje kontrolu nad sadržajem.

Rezultati testova se računaju automatski i spremaju se u bazu podataka. Mogu se uspoređivati i redati preko različitih kriterija. Rezultate učenika sprema 30 dana, a ako je račun neaktivan duže od 120 dana briše se. Velika prednost ovog alata je što je besplatan, jednostavan za korištenje, što su sve aktivnosti dostupne online. Negativnost je što ima kapacitet repozitorija od 3Mb , te ima ograničenje na 30 učenika za jedan učiteljski profil i 15 aktivnosti. Za povećanje kapaciteta i proširivanje mogućnosti potrebno je kupiti godišnju licencu.⁶³

5.1. Opis alata

Na mrežnoj stranici (www.kubbu.com) potrebno se registrirati. Za registraciju je potrebno ispuniti kratak obrazac s podacima. Nakon registracije se preko *teachers login* ulazi u vlastiti profil koristeći korisničko ime i lozinku. Sučelje je podijeljeno u pet grupa: učenici, grupe, aktivnosti, dokumenti, profil i pomoć.

U grupi učenici prikazuje se popis učenika koji će pristupiti kvizu. Grupe daju opciju izrade manjih grupa i njihov pregled. Pod aktivnostima su prvo navedeni svi tipovi kvizova koje smo izradili.

Vrste aktivnosti : spajanje parova (match), razvrstavanje u grupe (devide), različite vrste pitanja (slider), kviz sa miješanim vrstama pitanja (composer) i križaljke (crossword).

Spajanje parova

Aktivnost za koju se odabiru parametri kao što su vremensko ograničenje ili dopuštenje učenicima da se sami upoznaju sa pojmovima i definicijama. Postoje različiti načini spajanja parova kao što su domino, pronalazak para ili povezivanje. Postoji i opcija da

⁶³ Kubbu. Dostupno na : <http://www.kubbu.com/> (16.9.2015.).

se učenicima dopusti samostalna odluka koji način će odabrati. Alat nudi odabir početnih 32 elementa, od kojih je 16 pojmova i 16 definicija, ali i ostavlja mogućnost dodavanja više elemenata. Na kraju se dobiva povratna informacija o postotku riješenog.

Razvrstavanje u grupe

Ova aktivnost nudi kao parametar samo vremensko ograničenje. Alat nudi odabir razvrstavanja pojmova u dvije, tri ili četiri grupe. U drugom koraku se upisuju pojmovi, a prva kolona su nazivi grupa. U trećem koraku, bojom se označuje koji pojmovi pripadaju u koju grupu.

Različite vrste pitanja

Parametri za izradu ovog kviza su : vremensko ograničenje za jedno pitanje, prikaz točnih odgovora i objašnjenja, nasumičan redoslijed pitanja i odabir najtežih pitanja. Vrste kvizova: jedan odgovor, više ponuđenih odgovora i „uspinjanje“ kod kojeg težina raste sa svakim pitanjem, a kviz se prekida sa prvim netočnim odgovorom.

Kviz sa miješanim vrstama pitanja

Dodatkom nove aktivnosti dolazimo do obrasca gdje odabiremo naslov kviza, parametre kojima se definira kako će kviz izgledati i upute. Parametri između kojih biramo su: vremensko ograničenje, prikaz točnih odgovora i objašnjenja, nasumičan redoslijed pitanja i odabir najtežih pitanja. Kod prvog rješavanja kviza učenik će dobiti nasumično odabrana pitanja. Alat će pamtit i učenikove odgovore te će u svakom sljedećem pokušaju rješavanja odabrati pitanja koja su učeniku u prijašnjim pokušajima bila najteža.

Kada su parametri, upute i naslov kviza odabrani sljedeći korak je izrada samih pitanja. Vrste odgovora na pitanja :

1. Single - prikazuje se više mogućnosti, točan je samo jedan odgovor
2. Multi - prikazuje se više mogućnosti, ali može biti jedan ili više točnih odgovora
3. Pop-down- ispisuje se rečenica unutar koje se izostavi jedna riječ, a mogući odgovori su ponuđeni. Mjesto izostavljene riječi označuje se pomoću oznake „#“ (hash)
4. True/false- ponuđena su dva odgovora, ali samo jedan je točan

5. Short – Ispod pitanja otvara se prazno polje za kratak odgovor, te se mogući odgovori odvajaju zarezom
6. Fill-in-nadopunjavanje jedne riječi unutar rečenice
7. Arrange- popis riječi koje je potrebno poredati
8. Texts- mogućnost ubacivanja teksta
9. Slike i zvuk je moguće ubaciti iz repozitorija alata

Križaljke

Parametri za izradu križaljki su : vremensko ograničenje, prikaz točnih odgovora na kraju i odabir broja slova koja učenici mogu otkriti kako bi si pomogli u rješavanju. Potrebno je upisivati nove riječi bez razmaka i dodati kratke opise kako bi se znalo što treba upisati.

5.2. Primjer kviza

U Kubbu alatu izrađen je primjer kviza sa miješanim vrstama pitanja. Ova vrsta aktivnosti je najzanimljivija jer omogućuje samostalno osmišljavanje vrsta pitanja koja će se upotrijebiti. Kao naslov kviza odabran je naziv odabrane knjige *Harry Potter i kamen mudraca*. Ova knjiga je prva izdana knjiga 1997. godine iz serijala od sedam knjiga o čarobnjaku Harryju Potteru. Prema top listama najčitanijih knjiga Knjižnica grada Zagreba knjige iz ovog serijala su među najčitanijima kod mladih. Pretpostavka je da bi se mlade motiviralo na čitanje sa knjigama koje su im zanimljive i lake za čitanje, a nisu „nametnute“ obrazovnim sustavom kroz obavezne lektire. Smjernice za knjižnične usluge za mlade ističu da knjižnica mora pružiti širok izbor suvremene građe koja je zanimljiva kako bi motivirala mlade za čitanje.

U početnom obrascu odabran je naslov, vremensko ograničenje od 10 minuta te nasumičan redoslijed pitanja. Kod nasumičnog redoslijeda pitanja oznaka je nula što znači da će alat iskoristiti sva pitanja koja smo osmislili. Ako se stavi neki drugi broj tada se ograničava broj pitanja i alat ih sam nasumično odabire (Slika 9).

Title of Composer activity	
Harry Potter i kamen mudraca	
Parameters	
☒ Time limit	10 minutes
☐ Reveal correct answers and explanations at the end	
☒ Randomize question order	0 questions
☐ Select the most difficult questions	
Instructions	
☐ Include instructions	

Slika 9 : Prikaz početnog obrasca

U ovom primjeru za svaku vrstu pitanja stavljen je jedan primjer. Od osnovnih pitanja o imenima likova do težih pitanja kao što su nadopunjavanje ili redanje knjiga prema godini izdavanja. Potrebno je naznačiti koji su odgovori točni i dobro sročiti pitanja. Postoji mogućnost dodavanja uputa, brisanja i premještanja redoslijeda pitanja (Slika 10).

S I N G L E	1	Kako se zove lovočuvar u Hogwartsu?	1pt
	☐	Nicolas Flamel	
	☒	Rubeus Hagrid	
	☐	Neville Longbottom	
	☐	James Hagrid	
P O P D O W N	2	Vlak koji vozi do Hogwartsa s platforme 9¾ sa londonskog #	1pt
	☐	Camden Towna	☐ Piccadilly Circusa
	☒	King's Crossa	☐ Charing Crossa
M U L T I P L E	3	Blizanci Weasley	1pt
	☒	Fred	
	☐	Arthur	
	☐	Ron	
	☒	George	
T R U E / F A L S E	4	Roditelji Harrya Pottera su Lily i John Potter?	1pt
	☐	TRUE	
	☒	FALSE	

Slika 10 : Izrada pitanja

Nakon što se izrade pitanja i spreme se sve promijene kviz je gotov (Slika 11) i može se naći na popisu svih izrađenih aktivnosti. Alat daje razne mogućnosti za izrađene kvizove kao što su: pregledi rezultata, statistike, odabir pristupa, moguće je ažurirati ili promijeniti parametre i pitanja te isprobavati kviz. Također se može printati u papirnom obliku izrađeni kviz, može ga se duplicirati, dijeliti sa kolegama i obrisati. Jednostavnost upotrebe ovakvih alata može doprinijeti poboljšanju usluga knjižnica te možda i privlačenju novih korisnika, a

svakako zadržavanju redovitih korisnika. Uz ovakve kvizove moguće je organizirati grupe čitanja, radionice, natjecanja u razumijevanju pročitanog, organizirati simbolične nagrade i pohvale za najbolje čitače kako bi se potaknulo učenike na čitanje.

Time left 04:03

1. Kamen mudraca je

2. Roditelji Harrya Pottera su Lily i John Potter?
 TRUE
 FALSE

3. Blizanci Weasley
 George
 Fred
 Arthur
 Ron

4. Kako se zove lovočuvar u Hogwartsu?
 Rubeus Hagrid
 Neville Longbottom
 James Hagrid
 Nicolas Flamel

Kamen mudraca Ođaja tajni Zatočenik Azkabana Plameni pehar Red feniksa Princ miješane krvi Darovi smrti

5. Vlak koji vozi do Hogwartsa s platforme 9¾ sa londonskog
Camden Towna
King's Crossa
Piccadilly Circusa
Charing Crossa

6. Onaj čije se ime ne spominje?

I have finished

Harry Potter i kamen mudraca

Slika 11 : Kviz

6. Zaključak

Početna pretpostavka za ovaj rad je bila da hrvatski učenici nemaju dobre navike čitanja. Projektom PISA u kojem Hrvatska sudjeluje već po treći put to se i dokazalo. Dobiveni rezultati ukazuju na to da Hrvatska spada u skupinu zemalja u kojoj nema promjena. U sva tri područja ispitivanja (matematička, prirodoslovna i čitalačka pismenost) hrvatski učenici imaju ispodprosječne rezultate. Pokazalo se da učenici koji čitaju iz zadovoljstva (romane, pripovijetke, priče i publicistiku) i oni koji najviše uživaju u čitanju postižu značajno bolje rezultate od učenika koji ne čitaju iz zadovoljstva. Također se pokazalo da djevojčice imaju bolje rezultate u čitanju od dječaka, a gimnazijalci imaju bolje rezultate od niže stručne spreme. Prema rezultatima PIRLS 2011. istraživanja hrvatski učenici postižu osjetno bolje rezultate od postignutih rezultata u PISA istraživanju. No kada je riječ o odnosu prema čitanju, Hrvatska je na pretposljednem mjestu. U Hrvatskoj samo 17 % učenika jako voli čitati, a od 57 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju, u Hrvatskoj je najveći postotak djece koja ne vole čitati.

Kako bi se utjecalo na te porazne rezultate bar u području čitalačke pismenosti ponuđen je kviz kao oblik pomoći kod poticanja čitanja. Knjižnice grada Zagreba su Nacionalnim kvizom za poticanje čitanja ponudile korisnicima novu knjižničnu uslugu. Prikazom povijesti Nacionalnog kviza za poticanje čitanja od 1991. godine do 2015. godine, može se zaključiti da se vidi sve veći interes knjižnica za ovakvom uslugom, a sami kvizovi su sve kompleksniji. Od 2011. godine kviz prelazi u online verziju što omogućuje sudjelovanje više knjižnica i veću dostupnost korisnicima. U kvizu sudjeluju narodne i školske knjižnice, a pobjednik dobije vrijednu nagradu (na primjer tablet računalo).

Kao jednostavno rješenje izrade zanimljivih kvizova za knjižničare i nastavnike ponuđen je online alat Kubbu. Ovim alatom je izrađen kviz na temu Harry Potter i kamen mudraca jer je ta knjiga dio top lista najčitanijih knjiga Knjižnica grada Zagreba. Prikazane su mogućnosti koje alat nudi kao što su na primjer redanje pojmova, višestruki odgovori, dopunjavanja, itd. Prednosti ovog alata su jednostavnost, lakoća rada i pristupa, te to što je besplatan. Nedostatak je repozitorij od samo 3 Mb, ograničenje od 30 korisnika i 15 aktivnosti. Online kvizovi omogućuju knjižnicama da budu u korak s novim tehnologijama te da i ovom uslugom probaju privući nove korisnike. Koristeći online alate može se provjeriti

da li je odabrana knjiga pročitana s razumijevanjem. Potrebno je paziti da pitanja ne budu preteška ili prelagana kako se ne bi izgubio interes za rješavanjem kviza.

Međunarodni dokumenti kao što su na primjer Smjernice za knjižnične usluge za djecu ističu da narodne knjižnice imaju posebnu odgovornost u podupiranju učenja čitanja i promicanju knjiga. Manifest za školske knjižnice ističe da je potrebno poticati trajne čitateljske navike te uživanje u čitanju i učenju. Povelja za čitatelje kaže da je čitanje od ključne važnosti za naše kulturno i znanstveno nasljeđe, društveni i ekonomski razvoj te razvoj osobnog mišljenja.

Prijedlog Nacionalne strategije za poticanje čitanja ističe se kao važan dokument kojim su analizirani problemi s čitanjem i poticanjem čitanja, definirana je vizija, strateški ciljevi, dati su konkretni primjeri i mjere provedbe poboljšanja čitanja svih dobnih skupina. Za uspješnost ostvarivanja navedene vizije i postavljenih strateških ciljeva u budućnosti važno je partnerstvo i suradnja radnih skupina u provedbi Nacionalne strategije poticanja čitanja, te je potrebno planiranje, prilagodba i osiguravanje financijskih sredstava iz domaćih i međunarodnih izvora.

POPIS LITERATURE

1. Arhiva - Ove su knjige nagrađene (2012.). Dostupno na : <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=6266> (14.9.2014.).
2. Braš Roth, M. ... et al. PISA 2006 : prirodoslovne kompetencije za život. Dostupno na : http://www.pisa.hr/knjige/nacionalni_sazeti/Default.html (13.9.2014.).
3. Braš Roth, M. ... et al. PISA 2009 : čitalačke kompetencije za život. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-sve/Default.html> (15.9.2014.).
4. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 9-11.
5. Kubbu. Dostupno na : <http://www.kubbu.com/> (16.9.2015.).
6. Manifest za školske knjižnice (22.3.2006.). Dostupno na : <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (19.9.2014.).
7. Motiviranje učenika. // Temeljna nastavna umijeća /Chris Kyriacou. Zagreb : Educa, 2001. Str. 109-113.
8. Nacionalni kviz za poticanje čitanja : pročitaj tri dnevnika i pobijedi. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=9274> (14.9.2013.).
9. Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/?id=1621> (16.9.2014.).
10. Nacionalni kviz za poticanje čitanja. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1621> (12.9.2015.).
11. PIRLS 2011. Izvješće o postignutim rezultatima čitanja. Dostupno na : http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf (23.9.2015.).
12. PISA 2009 : čitalačka pismenost. Dostupno na : <http://www.pisa.hr/knjige/2009-rezultati-3-citalacka-pismenost/Default.html>. (14.9.2015.).
13. PISA 2012 Results. Dostupno na : <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>. (16.9.2014.).
14. Predgovor. // Kviskoteka : igra kvizova / Lazo Goluža, Darko Novaković ; predgovor Pavao Pavličić. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1990.
15. Predstavljeni rezultati međunarodne procjene znanja i vještina PISA 2012. (3.12.2013.). Dostupno na : <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12857>. (15.9.2014.).

16. Ranka, J. Programi i strategije za poticanje čitanja : videokonferencija Zagreb-Moskva 25.10.2012., Nacionalni kviz za poticanje čitanja u organizaciji Knjižnica grada Zagreba. Dostupno na : http://issuu.com/knjjinicegradzagreba/docs/hcdk_video_konf_2012 (13.9.2014.).
17. Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.-2020.). Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=12197> (23.9.2015.).
18. Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
19. Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
20. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
21. Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
22. UNESCO-v manifest za narodne knjižnice 1994. Dostupno na : http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (19.9.2014.).
23. Vehovec, M. Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku. // Privredna kretanja i ekonomska politika 129, 20 (Veljača 2012.), str. 65-84. Dostupno na : <http://hrcak.srce.hr/file/115362>. (14.9.2015.).
24. Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
25. Smjernice za građu laganu za čitanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2011.

Slika 2 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2012.

Slika 3 : Plakat 2013

Slika 4 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2013.

Slika 5 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2014.

Slika 6 : Plakat 2014.

Slika 7 : Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2015.

Slika 8 : Plakat 2015.

Slika 9 : Prikaz početnog obrasca

Slika 10 : Izrada pitanja

Slika 11 : Kviz

POPIS TABLICA

Tablica 1 : Razine postignuća čitalačke pismenosti u Hrvatskoj

Tablica 2 : Usporedba sveukupnih rezultata hrvatskih učenika kroz tri ciklusa sudjelovanja

Tablica 3 : Broj knjižnica čiji su korisnici sudjelovali u kvizu